

Visienotitie

Vastgesteld door de Bestuursraad
LTO Nederland op 19 april 2011

LTO: schaalontwikkeling voor verduurzaming bedrijven

1. Kernboodschap

LTO Nederland staat voor een beleid dat ondernemers de mogelijkheden biedt voor integraal duurzame ontwikkeling en vernieuwing. Dat wil zeggen zowel binnen de bedrijfsvoering op uiteenlopende thema's als dierenwelzijn, gezondheid, arbeidsomstandigheden en milieu, als in de relatie met het landschap, de sociale omgeving en markt en economie. Alle zijn voorwaarden voor een sterke agrarische sector in ons land. Daartoe moeten ondernemers investeren. Iedere ondernemer kiest daarin zijn eigen strategie. Schaalvergroting en groei is dikwijls een noodzakelijk onderdeel van zo'n strategie, al zijn er ook bedrijven die voor een andere strategie kiezen. LTO Nederland onderstreept dat schaalvergroting en groei ook beperkingen kent op grond van criteria van duurzaamheid, breed maatschappelijk draagvlak en verbondenheid van het bedrijf en ondernemer met de omgeving. Benadrukt wordt dat integrale verduurzaming mogelijk moet zijn. Aan de beperkingen zijn geen vaste normen te stellen door een maximaal aantal NGE/bedrijf. De sector en bedrijven zijn daarvoor te divers. De grenzen verschillen dan ook per sector, per marktsegment waarin het bedrijf produceert en per gebied tot door maatwerk met extra eisen, soms tot op het niveau van de individuele ondernemer. Ten aanzien van veehouderij neemt LTO Nederland als basis een omvang die aansluit op het gezinsbedrijf plus.

LTO Nederland vindt dat er ruimte moet zijn voor grootschalige innovatieve bedrijfsconcepten. LTO Nederland is tegenstander van grootschalige bedrijfscomplexen in de veehouderij die 'footloose' zijn gevestigd, dat wil zeggen: die niet voldoen aan criteria voor een duurzame veehouderij en geen binding hebben met de fysieke en sociale omgeving waarin zij zijn gevestigd. LTO Nederland vindt het daarbij onacceptabel dat de maatschappelijke weerstand die dergelijke complexen oproepen de ontwikkelingsruimte aantast van de grote groep agrarische ondernemers die kiezen voor een duurzame groeistrategie.

Visie LTO Nederland over schaalontwikkeling en verduurzaming

1. Verduurzaming door vernieuwing en een blijvende verankering van agrarische bedrijven in het landelijk gebied zijn volgens LTO Nederland voorwaarden voor een perspectiefvolle toekomst. Dat betekent dat people, planet en profit in samenhang moeten worden genomen. Op de aspecten als volksgezondheid, arbeidsomstandigheden, milieu, dierenwelzijn, diergezondheid, landschap en natuur zal de bedrijfsvoering moeten voldoen aan wettelijke regels en moeten aansluiten bij maatschappelijk draagvlak. In de afgelopen jaren hebben veehouders belangrijke stappen gezet naar meer duurzaamheid. Een gezonde en economische bedrijfsvoering is een harde randvoorwaarde om de weg naar verduurzaming te kunnen voorzetten. LTO Nederland onderstreept dat nog meer stappen gezet moeten worden waarbij

spanningen en tegenstrijdige doelen, bijvoorbeeld tussen dierwelzijn en milieu voorkomen. Daarom is een integrale benadering van de verschillende soms tegenstrijdige maatschappelijke wensen nodig.

2. Groei is voor veel ondernemers in de land- en tuinbouw een voortgaande en noodzakelijke bedrijfsstrategie om inkomen en continuïteit te verzekeren. Veranderingen in de markt en samenleving en de noodzaak van verduurzaming vergen investeringen die deze bedrijven alleen kunnen dragen door tevens te groeien. Ook in de komende jaren zal dit proces voort gaan.
3. Grote bedrijven en ondernemers met een groeistrategie ervaren veranderingen om hen heen overigens niet als bedreigend maar reageren en anticiperen daarop voortdurend. Belangrijk is dat zij hechten aan kwaliteit en duurzaamheid als economische noodzaak en voorop lopen in investeringen in milieu en omgeving, streven naar innovatie en inbedding van maatschappelijke ontwikkelingen. Groei kan daarmee ook worden gezien als een uiting van krachtig ondernemerschap en verdient dan ook waardering.
4. De ambities en kwaliteiten van de ondernemer in relatie tot eisen vanuit de markt, fysieke en sociale omgevingsfactoren alsmede draagvlak bepalen uiteindelijk de groeimogelijkheden en schaalgrootte. LTO Nederland stelt dan ook dat ruimte voor schaalvergroting is gebonden aan voorwaarden. Er zijn dus grenzen aan de omvang van bedrijfsontwikkeling. Deze kunnen niet worden vastgesteld door een vaste normstelling in NGE/bedrijf. De sectoren, bedrijven en ondernemers zijn daarvoor te divers. Onderstreept zij opnieuw dat 'integrale verduurzaming' mogelijk moet zijn. De voorwaarden verschillen dan ook per sector, per marktsegment waarin het bedrijf produceert en per gebied tot door maatwerk met extra eisen, soms tot op het niveau van de individuele ondernemer. LTO Nederland wijst initiatieven af waarbij:
 - de omvang niet aansluit op eisen van verduurzaming van de sector;
 - de omvang afbreuk doet aan draagvlak en toekomst voor de sector;
 - ontwikkelingsruimte voor andere bedrijven in de streek wordt weggenomen door de groeiambities van één of enkele bedrijven.
5. LTO Nederland kiest voor dialoog met overheden en maatschappelijke organisaties over schaalontwikkeling en verduurzaming. De LTO vakgroepen en regionale/provinciale LTO organisaties stellen binnen de randvoorwaarde van een economisch renderende verduurzaming, werkbare voorwaarden voor ten aanzien van de schaalontwikkeling. De concretisering in de praktijk vraagt niet alleen investeringsbereidheid van ondernemers maar ook medewerking van overheden. Op gebiedsniveau is een ontwikkelingsgerichte en integrale aanpak nodig. Dynamiek en duurzaamheid zijn daarin sleutelbegrippen. Nader uitgewerkt:
 - a. ondernemers nemen hun verantwoordelijkheid door te investeren in duurzame productie, ruimtelijke kwaliteit van locaties en gebouwen en een open houding naar de omgeving;
 - b. overheden en maatschappelijke organisaties tonen realisme en bereidheid tot overleg met ondernemers en omwonenden om te komen tot acceptabele oplossingen voor de in omvang doorgroeïende agrarische bedrijven.
6. Verduurzaming van de veehouderij kent meerdere facetten. Ondernemers investeren in verbeteringen voor milieu, omgeving en arbeidsomstandigheden en combineren dat doorgaans met groei. Tegelijk heeft verduurzaming betrekking op de dagelijkse exploitatie waarbij zij besluiten nemen over productie, investeringen, input van grond- en hulpstoffen en afzet. Om de facetten van verduurzaming te ondersteunen werkt LTO Nederland samen met ondernemers aan de volgende thema's;
 - a. landschappelijke inpassing (stallen in het groen, etc);
 - b. terugdringen emissie (besluit huisvesting, Natura 2000 afspraken);

- c. gezondheid (zicht op gezonde dieren etc);
- d. gesloten kringlopen (LTO plan);
- e. welzijn (via markt, denk aan ronddeel, beter leven segment).

7. Hoewel de discussie over schaalontwikkeling in de veehouderij wordt gevoerd vanuit een brede waaier van argumenten, motieven en sentimenten, valt op dat hierin de overheid met name wordt aangesproken op haar bevoegdheden op het gebied van de ruimtelijke ordening. Dit is te begrijpen vanuit de fysieke zichtbaarheid van (grootschalige) agrarische bedrijven in het landschap. LTO Nederland vindt dat er een verantwoordelijkheid rust op overheden om ruimtelijk beleid en regelgeving door bijvoorbeeld structuurplannen, AmvB Ruimte, provinciale verordeningen en gemeentelijke bestemmingsplannen te toetsen op de gevolgen voor de verduurzaming van de veehouderij. Dat laat onverlet dat de ruimtelijke ordening geen sterk instrument is om duurzame ontwikkeling te stimuleren c.q. ontwikkelingen te keren die hiermee strijdigheden oproepen. Wel is duidelijk dat door te stringent voorschriften zoals met het oog op het tegengaan van vormen van schaalontwikkeling wordt bemoeilijkt dat bedrijven investeren in verduurzaming. Investerings in betere technieken blijven achterwege met als gevolg dat eventuele emissies en hinder onvoldoende worden teruggedrongen. Ook komt het hierdoor voor dat bedrijven doorontwikkelen op bestaande locaties hoewel dit conflicteert met de gebiedswaarden en de ontwikkelingsvisie. Onvoldoende ruimtelijke ontwikkelingsmogelijkheden op zowel het niveau van de individuele locatie als op gebiedsniveau werken dan juist averechts. Het planologische instrumentarium zou in combinatie met andere, de slagen die bedrijven moeten maken in verduurzaming, moeten faciliteren.
8. Er zijn tenminste drie overheidslagen - Rijk, provincie en gemeenten –die aan ruimtelijk beleid inhoud geven. De complexiteit en diversiteit van de problematiek van schaalontwikkeling leent zich niet voor kwantitatieve uitspraken op Rijksniveau over de omvang van locaties. Evenmin overigens geldt dit voor de provincies. Het Rijk zou zich moeten beperken tot het aanduiden van ruimtelijke uitgangspunten en het beschermen van waarden van (inter)nationale betekenis. Ook provincies zouden zich terughoudend moeten opstellen en ruimte moeten geven aan gemeenten om in de gemeentelijke bestemmingsplannen concreet keuzes te maken over regels ten aanzien van locaties. De vraag een norm aan te geven voor de omvang van de ruimtelijke ontwikkeling op het niveau van de bedrijfslocatie moet lokaal worden beantwoord. Primair gaat LTO Nederland uit van een bouwvlak dat bij recht ruimte biedt aan ontwikkeling voor een gezins- of familiebedrijf plus. Voor grotere bedrijven zal veelal op basis van afzonderlijke besluitvorming maatwerk geleverd kunnen worden.
9. LTO Nederland wil bereiken dat in het kader van de herziening van het Gemeenschappelijke Landbouwbeleid beschikbaar komende middelen voor plattelandsbeleid worden ingezet ondermeer voor ondersteuning van ondernemers die willen investeren in duurzame groei en locaties en gebouwen met extra beeldkwaliteit en uitstraling.